

Verslag van een onderzoeksproject in uitvoering

De siderische zon en de praktijk

Jan Diek van Mansvelt

Vorig jaar besprak ik hier het toen net uitgekomen boek van Hans Bruinsma: 'De werking van de siderische zon en maan in de landbouw' *). Vermoedelijk werd daaruit mijn waardering voor zijn originele en vernieuwende onderzoek al wel enigszins duidelijk. Met plezier kon ik dit jaar dan ook getuige zijn van de ervaringen van de boeren waarmee Hans sinds 2005 in twee

deelprojecten, op vijftien bedrijven, praktijkonderzoek bedrijft. Samen bekijken ze in een periode van drie jaar hoe een en ander werkt. Ze passen hun grondbewerkingen toe volgens zijn advies, maar ook wel zo als het hun uitkomt. Zes bd-boeren, drie Eko-boeren en twee gangbare boeren doen mee, en daarnaast nog vier moestuinders. Een greep uit de reacties van de deelnemers:

"Over het afgelopen seizoen kan ik niet veel zeggen", zegt Jan Zenhorst, "omdat ik de aardappelen al geoogst had voor de natte tijd kwam (augustus). Daarom was er dit eerste jaar dat ik meedoe gewoon geen noemenswaardig phytophthoraprobleem. Maar ik ga zeker door met de tips van Hans Bruinsma: er zit volgens mij wel iets in. Alleen: het is voor mij als boer toch wel lastig om op een zelfde perceel voor één gewas op twee verschillende tijdstippen te gaan werken. Je bent gewend het beste tijdstip uit te kiezen en dan alles in een keer te doen. Het is ook tegenstrijdig om een bewerking uit te voeren die vanuit de stand van zon en maan op dat moment zou moeten gebeuren maar vanuit de situatie van de bodem niet kan omdat deze dan te nat is. Een klein opgezette handmatige proef is iets heel anders dan de sterk gemechaniseerde praktijksituatie. Wat dat betreft vind ik het een grote uitdaging, dat onderzoek op eigen bedrijf. We moeten iets verzinnen om van die vreselijke aardappelziekte af te komen. Dus doe ik graag mee. Ik vertrouw het wel".

Arie de Winter doet al drie jaar mee en zag aan zijn aardappels hoe goed Hans' aanwijzingen tegen phytophthora werkten.

Alleen: die teelt hij alleen maar voor zijn eigen gebruik op zijn groententeeltbedrijf. En daar is de onkruidbestrijding het grootste probleem. Hij moet zijn grond heel vaak schoffelen, waardoor hij de bedoelde zonnepanelen al gauw teniet doet. Of Hans daar ook iets voor weet is hem nog niet duidelijk. Vooral nog mikt hij vooral op Maria Thun's aanwijzingen voor de maanwerking op diens maandelijkse tocht door de dierenriem, waar Hans overigen ook alle respect voor heeft. Meedoen met de onderzoeksgroep stimuleert hem, en hij wacht belangstellend af wat Hans over het onkruid gaat zeggen.

"Erg leuk om mee te doen", zegt Frans van Laar die nu ook al in zijn derde Agrikos-seizoen bezig is. Hij heeft grote aardappelpercelen en merkt hoe geweldig Hans' tips

tegen de phytophthora helpen. De effecten op de knolvorm en kwaliteit zijn nog niet zo duidelijk als die tegen de schimmel. Zo kan hij nu weer zijn eigen pootgoed gebruiken, terwijl dat in de laatste jaren voor hij mee ging doen niet meer mogelijk was door de agressiviteit van de recente phytophthoravariant. Blijft dat het best ingewikkeld is om Hans' systeem echt goed te snappen. Er zou een makkelijker boekje voor beginners moeten uitkomen, wat hem betreft.

Evert Rienks doet pas voor het eerste jaar mee. Hij heeft de voorafgaand jaren alles diepgeploegd om de grond weer los te krijgen. Na wat hij daar via vrienden over hoorde, gaat hij nu zelf proberen wat de aanwijzingen van Agrikos voor hem betekenen. Je moet tenslotte iets met die vreselijke aardappelziekte, en als je niets durft

leer je nooit wat. Openheid is voorwaarde om te overleven. Tenslotte kun je ergens pas iets over zeggen als je het eerst zelf geprobeerd hebt.

Gangbare collega Jaap Vermeer vond via Hans' aanwijzingen vermoedelijk de meest ideale combinatie van grondbewerkingstijden voor zijn ras Red Baron, en oogstte nu circa 70 ton vrijwel phytophthoravrij, waar normaliter op zijn grond 50 ton vaak al heel mooi is. Ook hij is positief verrast dat puur en alleen een ander tijdstip van grondbewerking zo'n enorme verschil uitmaakt.

Dit zijn enkele geluiden van boeren die ik trof bij de presentaties die Hans Bruinsma en zijn medewerkers afgelopen oktober bij Pieter van Bentum op Blijvendijk bij Vught

Stichting Agrikos vraagt steun via het Willy Schilthuisfonds

Jan J.C. Saal

In dit nummer is een verslag opgenomen van een onderzoeksproject van Hans Bruinsma. Ook in vorige nummers van Dynamisch Perspectief heeft u kennis kunnen maken met de benadering van Hans Bruinsma. Het gaat over gezichtspunten met betrekking tot de invloed van de siderische zon en maan op de groei en de gezondheid van gewassen. De

onderzoeks- en voorlichtingsactiviteiten van Hans Bruinsma zijn ondergebracht in Stichting Agrikos.

Deze stichting heeft met ingang van vorig jaar voor drie jaar een programma opgesteld om professionele tuinders en akkerbouwers en amateurs bij zijn onderzoek te betrekken en voorlichting te geven over de aanpak en de te verwachten resultaten. Voor dit project zoekt hij financiële ondersteuning bij donateurs en stichtingen. Dat lukt ook wel, maar nog niet in voldoende mate. Sommige stichtingen stellen hun ondersteuning weer afhankelijk van andere schenkingen en donaties. Vandaar dat wij u opnieuw oproepen om

dit initiatief financieel te ondersteunen via het Willy Schilthuisfonds.

Wilt u meer informatie over het project, dan kunt u kijken op www.agrikos.nl en of contact opnemen met Stichting Agrikos, Hobbemalaan 49, 3723 EP Bilthoven, telefoon 030 2257505.

Schenkingen kunnen direct aan Stichting Agrikos (giro 8364785) of via het Willy Schilthuisfonds op girorekening 147485 ten name van de BD-Vereniging te Driebergen onder vermelding: Willy Schilthuisfonds, Agrikos.

in Brabant en op Jan Zenhorst's bedrijf in Creil, (NOP) verzorgden.

Daarbij waren ook onderzoekers van het Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO) aanwezig die de waarnemingen op de bedrijven als objectieve buitenstaanders toetsen. De werkwijze en resultaten waren voor hun interessant genoeg om het experiment te willen blijven volgen.

Het was opvallend hoe op beide plaatsen de boeren en onderzoekers enorm creatief waren in het vinden van mogelijke andere factoren die de gevonden verschillen óók zouden kunnen verklaren, in plaats van de door Hans bedoelde grondbewerkingstijden. Vruchtwisselingsverschillen, weersverschillen, verschillen in overige grondbewerkingen of grondbewerkingen in eerdere jaren. Ze wilden begrijpelijkerwijze voorkomen dat ze zich zomaar lieten overtuigen. Kritisch blijven was het motto: en terecht. Dat vond Hans ook. Verder lijkt het er op dat de methode op lichtere gronden makkelijker is toe te passen omdat deze droger zijn en daardoor meer momenten hebben waarop ze bewerkt kunnen worden.

Het is mooi dat ondanks die professionele reserve alle aanwezigen toch duidelijk van mening zijn dat het experiment wel zoveel nieuw resultaat heeft gebracht dat het onderzoek naar de effecten van deze gerichte bodembehandelingen nog enkele jaren moet worden voortgezet. Voor een eenduidige conclusie in welke richting ook was het volgens alle aanwezigen nu nog te vroeg. En tegen de algemene achtergrond van twijfel over kosmische invloeden, ondanks onderzoekers als Hans Bruinsma en Maria Thun, is dat een fraai resultaat.

Op de hoogte blijven: zie www.agrikos.nl

Een samenvatting van de projectuitkomsten in 2005 en 2006 is voor €5,- te bestellen o.v.v. 'Samenvatting aardappelen 05/06' bij Stichting Agrikos, Hobbemalaan 49, 3723 EP Bilthoven. De samenvatting is gratis te downloaden via de website. www.agrikos.nl. ■

*) De werking van de siderische zon en maan in de landbouw, effect grondbewerkingstijden op de gewasgroei. Voor moestuin en agrarische toepassing. Hans Bruinsma, Stichting Agrikos, Bilthoven, 2005, 144 p.

